

Houders van pompstations in grensstreek hebben recht op schadevergoeding

Overheid dreigt onrechtmatig te handelen door 800 van de 4200 pomphouders in Nederland te benadelen

Arjen van Rijn en Charles Langereis

De pomphouders uit de grensstreek klagen steen en been. De verhoging van de accijns van benzine, diesel en lpg heeft ertoe geleid dat hun omzetten dramatisch zijn teruggelopen. Automobilisten die moeten tanken rijden graag een stukje om vanwege de enorme prijsverschillen met het aangrenzende buitenland. Verschillende pomphouders hebben laten weten dat ze binnenkort personeel moeten ontslaan en binnen en halfjaar hun bedrijf moeten sluiten als er niets gebeurt. Volgens de Belangenvereniging Tankstations wordt de omzetsdaling elke maand groter. De omzetsdaling in maart voor lpg bedraagt inmiddels ruim 52% ten opzichte van maart 2013, die voor diesel 31,83% en zelfs 60,47% vergeleken met maart 2012.

De effecten van de accijnsverhogingen voor de grensstreek zijn in de Tweede Kamer onderwerp van debat geweest. Maar een motie om die effecten van tevoren te onderzoeken werd weggestemd omdat ze volgens de regering nihil zouden zijn. In werkelijkheid nam de overheid de mogelijke effecten op de koop toe, gegeven het hogere doel: meer inkomsten voor de schatkist. Maar zelfs dat laatste is nog helemaal niet zeker. De staatssecretaris van Financiën heeft beloofd in mei met harde cijfers te komen.

Juridisch gezien is van belang of deze pomphouders in vergelijking met alle andere pomphouders in Nederland dusdanig onevenredig worden getroffen in hun bedrijfsvoering dat er reden is om voor deze groep speciale maatregelen te treffen ter compensatie van de schade die zij lijden als gevolg van de accijnsverhoging. Wij menen van wel. Het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden eist dit onder bepaalde omstandigheden. Het beschermt het eigendomsrecht, dus ook het recht op het voortbestaan van een onderneming. Hierop mag de overheid inbreuk maken, maar alleen onder strikte voorwaarden, die maken dat sprake is van een redelijke verhouding tussen het nagestreefde doel en het middel dat wordt ingezet om dat doel te bereiken. Zo'n voorwaarde kan zijn dat een wettelijke maatregel die tot gevolg heeft dat sommige groepen ondernemers onder geen enkele omstandigheid meer rendabel kunnen draaien, alleen mag worden ingevoerd als zij tegelijkertijd een financiële compensatie ontvangen. Gebeurt dat niet, dan handelt de wetgever onrechtmatig. Volgens

Verhoudingen raken zo uit het lood dat voortbestaan van groep ondernemingen op het spel komt te staan

ons is dat hier duidelijk het geval. Je kunt niet 800 van de 4200 pomphouders in Nederland benadelen om meer overheidsinkomsten te genereren.

Het is juist dat pomphouders in de grensstreek tot op zekere hoogte rekening behoren te houden met het gegeven dat ze te maken hebben met een grens die hen aan bijzondere vormen van concurrentie blootstelt, namelijk dat lidstaten van Europa menen hun fiscale beleid niet op elkaar te hoeven afstemmen. Dat is een deel van het normale ondernemersrisico in de grensstreek. Maar het wordt wat anders als de verhoudingen zo uit het lood raken dat het voortbestaan van een hele groep ondernemingen op het spel komt te staan doordat zij hun bedrijf moeten sluiten. Een ondernemer mag verwachten dat hij in beginsel een redelijk rendement kan blijven behalen. Wordt dit door een overheidsmaatregel volstrekt onmogelijk gemaakt, dan is er sprake van een ongerechtvaardigde inbreuk op het eigendomsrecht, die tot een zekere mate van compensatie noopt. Wordt die compensatie niet gegeven, dan handelt de overheid onrechtmatig. Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens heeft dit in het Lindheim-arrest van 12 juni 2012 nog eens uitdrukkelijk bevestigd.

Het zou niet de eerste keer zijn dat de overheid bijspringt. Ook in 1997 was er sprake van een dusdanig prijsverschil tussen de brandstof in Nederland en

Duitsland, dat de minister van Financiën de 'Tijdelijke regeling subsidies tankstations grensstreek Duitsland' invoerde. Pomphouders tot 20 kilometer van de grens konden maximaal het bedrag krijgen dat een EU-lidstaat volgens de zogeheten de minimis-regeling drie jaar lang aan een onderneming kan geven. De Europese Commissie en het Europese Hof van Justitie vonden dat goed, zolang de subsidie maar per onderneming gold. Het maximaal toelaatbare bedrag dat kan worden gegeven is €200.000 per drie jaar. Het Europese verbod van staatssteun staat dus aan een financiële compensatie niet in de weg. Bovendien is er nooit sprake van staatssteun als de overheid door het niet geven van compensatie onrechtmatig handelt.

Overigens was het de plicht van de overheid de effecten van de accijnsmaatregel te onderzoeken vóórdat die werd ingevoerd. Dat is bij de accijnsverhoging op diesel en lpg niet gebeurd, ondanks tal van waarschuwingen. Dat maakt het handelen van de wetgever des te onzorgvuldiger. Hoogste tijd om althans dit verzuim onmiddellijk te herstellen. Alleen door snel te handelen zal de overheid grote schadeclaims kunnen afwenden.

Arjen van Rijn en Charles Langereis zijn advocaten bestuursrecht en belastingrecht bij respectievelijk De Clercq advocaten & notarissen en Wintertaling advocaten & notarissen.